

– значення NPV за проектом за ставкою дисконтування, що дорівнює сукупній ціні кредиту, має бути позитивним;

- враховані та розподілені проектні ризики;
- ліквідаційна вартість підприємства;
- співвідношення між позиковим і власним капіталом підприємства;
- кредитна історія позичальника;
- прозорість і відкритість діяльності позичальника та його споріднених структур для банку.

Підсумовуючи, зауважимо, що будь-який проект є унікальним, а тому потребує особливого підходу до визначення показників оцінювання його ефективності. Кінцеве рішення про інвестування коштів у бізнес-проект бажано приймати на основі комплексної оцінки, що буде враховувати ефективності реалізації проекту з позицій його основних учасників.

Література

1. Інвестиційний аналіз: Підручник. - 2-ге вид., перероб. та доп. / А. А. Пересада, Т. В. Майорова, С. В. Онікієнко та ін.; Кер. авт. кол. і наук. ред. А. А. Пересада. – К.: КНЕУ, 2008. – 544 с.
2. Методичні рекомендації з розроблення бізнес – плану підприємств. Затверджено Наказом Міністерства економіки України від 06.09.2006 №290
3. Управление проектами : учебник / Л. Г. Матвеев [и др.] – Ростов н/Д : Феникс, 2009. – 422 с.
4. Царев В. В. Оценка экономической эффективности инвестиций. – СПб.: Питер, 2004. – 464 с.

УДК 336.717.061

Фридель Володимир Ігорович

к.е.н., старший викладач кафедри банківської справи
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»
[frydel@kneu.edu.ua](mailto: frydel@kneu.edu.ua)

ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ ЗВОРОТНОГО ЛІЗИНГУ ПРИ ФІНАНСУВАННЯ ПРОЕКТІВ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

Анотація. Розглянуто форму зворотного лізингу як спосіб фінансування виробництва підприємств малого та середнього бізнесу. Досліджено переваги зворотного лізингу порівняно з банківським кредитуванням.

Вступ. На сьогодні, лізинг можна вважати найперспективнішим фінансовим інструментом, що здатний активізувати інвестиційний процес в Україні. Лізингові операції є дієвим і реальним капіталозберігаючим способом фінансування виробництва. Вітчизняні підприємства недооцінюють потенціал лізингового бізнесу, чим блокують собі доступ до нового, більш прогресивного ресурсу. Визначаючи переваги використання лізингових операцій за необхідності придбання нових для підприємства основних засобів, потрібно звернути увагу на механізм зворотного лізингу. Дана схема фінансування може стати ефективною альтернативою традиційному кредитуванню як для оновлення основних засобів, так і для ефективного отримання обігових коштів.

Постановка проблеми. Однією з найбільших проблем малого та середнього бізнесу при отриманні банківських кредитів є недостатнє забезпечення. За умови, що підприємство

все ж таки, отримує банківське фінансування й передає в заставу основі засоби, додаткове кредитування стає неможливим. Лізинг відокремлює поняття користування та власності. А форма зворотного лізингу дозволяє отримати додаткові грошові ресурси навіть будучи позичальником банку.

Результати дослідження. Серед вітчизняних дослідників проблем лізингу, що вивчали питання «зворотної фінансової оренди», слід зазначити Н.М. Внукову, В.І. Міщенко, Н.Г.Слав'янську, О.Г. Луб'яницького, О.О. Ляхову, Н.С.Рязанову, О.Б. Васильчишин. Більш глибоко зворотний лізинг досліджується зарубіжними авторами, серед яких Terrel G. Bressler, Tyler C. Willibrand, Glenn D. Westley.

Як відомо, термін «лізинг» походить від англійського «leasing» — оренда, майновий найм. «Зворотний лізинг», у свою чергу, від англ. «lease-back» — зворотна оренда. Тому, часто у публікаціях можна зустріти термін «ліз-бек». Хоча у міжнародних виданнях термін «leaseback» є скороченою версією фінансової операції «sale-leaseback» – «продаж-зворотна оренда» [1]. Сутність такої операції полягає у використанні основних засобів, що вже експлуатуються як джерела фінансування придбання нових, необхідних у виробничому процесі активів або поповнення обігових коштів. Підприємство продає своє майно лізинговій компанії, а потім отримує його у лізинг, сплачуючи за користування відповідні лізингові платежі.

У вітчизняних законодавчих актах не має однозначного визначення зворотного лізингу щодо пояснення це вид чи форма лізингу. В Законі України «Про фінансовий лізинг» та Цивільному кодексі України взагалі відсутнє трактування зворотного лізингу. Господарський кодекс зазначає, що за формою здійснення лізинг може бути зворотним, пайовим, міжнародним. В Податковому кодексі подано, що лізинг можна здійснювати у вигляді оперативного лізингу (оренди), фінансового лізингу (оренди), зворотного лізингу (оренди), оренди житла з викупом, оренди земельних ділянок та оренди будівель, у тому числі житлових приміщень. Водночас, ратифікована Конвенція «Про міжнародний лізинг» включає зворотний лізинг до одного з видів лізингу. В публікаціях також неодноразово можна зустріти зворотний лізинг або серед видів, або серед форм.

Ми схилиємось до думки, що потрібно чітко відокремлювати види й форми лізингу. Зворотний чи міжнародний лізинг компаніями оформляється у вигляді фінансового або оперативного виду. Між останніми є суттєві відмінності, як в різних умовах передачі обладнання в оренду, так і в різних умовах оподаткування (визначення можливої економії при сплаті ПДВ та податку на прибуток), що тягне за собою відмінні фінансові операції. Таким чином, зворотний лізинг виступає формою лізингу, що, відповідно, може бути як оперативного, так і фінансового виду (останнє частіше).

Операції зворотного лізингу можна вважати доволі успішними на лізинговому ринку, адже, нині вони складають приблизно 20% загального лізингового портфеля лізингодавців України [2]. Аналогів зворотного лізингу немає серед кредитних продуктів банківської системи країни. Хоча, з іншого боку, зворотний лізинг є схожим з кредитуванням для поповнення обігових коштів. Вибір того чи іншого джерела придбання основних засобів залежить від особливостей фінансового інструменту. За правильного використання, операція зворотного лізингу може мати багато переваг для ведення бізнесу, а саме [3]:

1. Умови оренди. Оскільки продавець лізингового майна також лізингоодержувач, у продавця є істотна ринкова позиція у структуруванні майнового орендного договору. Типові лізингові договори складаються на 5 - 10 років. Продавець, тепер орендар, може обумовити додаткові опції після закінчення терміну лізингового договору або навпаки – обумовити завчасне завершення зворотної оренди. Лізингоодержувач може більш гнучко підібрати умови угоди під свої потреби. Використовуючи зворотний лізинг, можна здавати в лізинг не тільки одиниці обладнання, але й повний набір устаткування, необхідний для комплексного виконання певного виду робіт, в тому числі підприємства. Така операція дає можливість знизити вартість лізингу за рахунок збільшення суми угоди.

2. *Податкові переваги.* Лізингоодержувач може списати всі лізингові платежі як витрати для податкових цілей. Як власнику, процентні витрати та амортизація були єдиними доступними податковими відрахуваннями (при іпотеці не оподатковуються тільки відсотки, що нараховуються на кредит). Крім того, лізинг майже в три рази скорочує термін амортизації об'єкту. В результаті зворотного лізингу є можливість отримати більше податкових переваг. Окрім цього, схема зворотного лізингу є можливим способом поліпшення стану балансу компанії, оскільки, власником лізингового майна стає банк чи компанія, яка дає можливість не обтяжувати власний баланс підприємства.

3. *Збереження контролю над майном.* Більшість угод зворотного лізингу структуровані так, що лізингоодержувач буде відповідальний за податки, страхування і обслуговування об'єкта лізингу. Довгостроковий, «заснований на не втручанні» орендний договір від інвестора надає орендареві подібний контроль над майном, який мав місце, коли орендар був безпосереднім власником. При зворотному лізингу змінюється тільки власник обладнання, переданого в лізинг, а користувач залишається колишнім, отримуючи при цьому додаткові кошти фінансування своєї діяльності. Інвестор при зворотному лізингу кредитує користувача, а заставою виступає право власності на обладнання. Отже, лізингоодержувач може розширяти нерухомість, здавати майно в суборенду тощо.

4. *Вартість об'єкта лізингу.* На відміну від іпотеки, зворотний лізинг може часто фінансувати до 100% оціночної вартості землі та будівель. Співвідношення між сумою кредиту та оціночною (ринковою) вартістю предмета іпотеки не може перевищувати 75% [4]. В підсумку, зворотний лізинг більш ефективно використовує інвестиції банку чи лізингової компанії в нерухомий актив як інструмент фінансування. Щодо лізингу нерухомості, то більшість компаній не володіє власною нерухомістю, але потребує наявності земельних ділянок та будівель, щоб виготовляти свої продукти та надавати послуги. Зворотний лізинг дозволяє компанії скоротити свої витрати в основні засоби підприємств (в даному випадку – землю й нерухомість) і звільнити готівкові кошти в обмін на виконання орендного договору і орендну плату. В певному сенсі, зворотний лізинг відокремлює "вартість активів" від «корисної вартості активу» в інвестиціях у нерухомість компанії.

5. *Збереження частки акцій.* Дана перевага більш сприйнятна для міжнародних лізингових відносин. Оскільки в розвинутих економіках поширеною є практика «мезонінного кредитування» (mezzanine financing) - вид фінансування проектів, при якому кредитор одночасно являється інвестором, й несе підвищені ризики в порівнянні із звичайним банківським кредитом. При видачі мезонінного кредиту передбачається субординоване погашення, а також право на купівлю акцій чи облігацій позичальника в майбутньому за визначеною ціною, що дає можливість кредитору брати участь в прибутковості проекту. Відсотки по мезонінному кредитуванню значно вищі звичайних кредитів через більш високі ризики кредитора й даний кредит надається на строк не менше 3-5 років. Тому, враховуючи довгостроковий термін і потреби позичальника при мезонінному фінансуванні, зворотний лізинг є ефективнішим способом отримання коштів. Компанії, використовуючи ліз-бек для отримання коштів, можуть уникнути високих мезонінних процентних ставок і розмивання акціонерного капіталу (зменшення частки акціонерів за рахунок випуску нових акцій для інших осіб), звичайно, притаманних цьому типу боргових інструментів.

Висновки. Таким чином, зворотний лізинг дає можливість використати обладнання, яке вже експлуатується, в якості джерела фінансування. «Ліз-бек» доцільно застосовувати як ефективний та відносно дешевий спосіб покращення фінансового стану підприємства, зокрема, стосовно отримання додаткових коштів у вільноконвертованій валюті. При цьому, не переобтяжувати підприємство кредитами, оскільки в його розпорядженні залишається обладнання, яке передане в лізинг, а отримані кошти використовуються підприємством для розширення виробничо-господарської діяльності.

Література:

1. Офіційний сайт Вільної енциклопедії «Вікіпедія» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://en.wikipedia.org>
2. Асоціація «Українське об'єднання лізингодавців». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.leasing.org.ua/ua/publications/>
3. Terrel Bressler. Sale-Leaseback Transactions: a financing alternative for middle market companies / Terrel Bressler, Tyler Willibrand. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.srr.com/article/sale%E2%80%93leaseback-transactions-financing-alternative-middle-market-companies>
4. Рішення наглядової ради Державної іпотечної установи КМУ, протокол № 6 від 16.09.2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=vc006534-05>

УДК 336

Халітова Анастасія Денисівна
Красножон Світлана Володимирівна кандидат економічних наук,
доцент, tobbbi@ukr.net

ПРОГРАМИ ПІДТРИМКИ БІЗНЕСУ

Оскільки, підприємства здійснюють свою діяльність в межах законодавчої та правової бази країни вони потребують підтримки з боку держави в якій функціонують.

Розглядаючи інновації малого та середнього бізнесу треба враховувати наявність не тільки належності фінансування. Одним із головних чинників, що впливає на діяльність підприємств є інвестиційна політика держави та можлива програмна підтримка. Є велика кількість програм спрямованих на підтримку бізнесу (місцеві, регіональні и т. д.) але в дослідженні взяті до уваги лише ті, що стосуються України загалом.

Досліджено такі програми: «ПРОМІС», «East Invest», «Поглиблена і комплексна зона вільної торгівлі (DCFTA)», «Зміцнення аудиту та звітності в країнах Східного Партнерства (STAREP)», «Ідентифікація і сприяння енергоефективності інвестицій», «Можливості для малого і середнього бізнесу», «Програма транскордонного співробітництва Україна-Молдова-Румунія», «Програма транскордонного співробітництва Україна-Угорщина-Румунія-Словаччина», «Східне партнерство територіальної співпраці: Україна, Білорусь, Молдова», «Програма транскордонного співробітництва: Польща -Білорусь-Україна», «Підтримка малого бізнесу в країнах Східного партнерства», «Програма української торговельної політики», «Програма Лідерство в економічному врядуванні – LEV», «Спрощення процедури торгівлі», «Інвестиційний фонд суспільства (Neighborhood Investment Facility - NIF)», «Підтримка ЄС по відновленню економіки в Україні (EU Support to Ukraine to Relaunch the Economy - EU SURE)», «Підтримка вільних та справедливих виробів в Україні», «Подальша підтримка пенітенціарної реформи в Україні», «Посилення імплементації європейських стандартів прав людини в Україні», «Рамкова програма співпраці - РПС (Programmatic Cooperation Framework)», «HORIZON 2020 UKRAINE», «COSME».

Поставлена проблема доповіді: необізнаність у сфері діяльності новітніх методів державної підтримки інноваційних проектів малого та середнього бізнесу.

Організовано висвітлені проекти і програми співпраці та розвитку: «Партнерством для розвитку міст», Європейським Союзом, ЄБРР, Світовим Банком, Німецьким Державним Банком (KfW), Європейським інвестиційним банком (EIB), USAID .

Коротко сутність кожної з програм:

- «ПРОМІС» спрямовано на зміцнення муніципального сектору в Україні, впровадження ефективного демократичного управління та прискорення економічного